

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

סא

עין משפט
נר מצוה

ד א מ"י פ"ד מהלכות
מלה הלכה א ב:
ה ב מ"י פ"א מהל'
שפירות הלכה ב סמג
לאוין קפא טו"ע ח"מ
סי שלט סעי' ב:

תורה אור השלם

1 לא תשיך לאחיך נשך
בסוף נשך אבל נשך כל
דבר אשר ישר:
דברים כג
2 לא תעשק שכיר עני
ואביון מאחריך או מגורך
אשר באריך בשעריך:
דברים כד יד

אם אינו עניו נשך שכבר נאמר לא תשיך. פי' אפילו אי
לא כתב אלף לא תשיך לאחיך כסף אולם הוא ידעין נשך
בכסף ואוכל ואי כתב לא תשיך לאחיך נשך כסף אולם הוא ידעין
נמי רבית כסף ואוכל זכא אינו עניו ונשך אולם חמי ג"ש ונשך

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כל דבר אחי לאוקמי נשך במלוה
זכא אינו עניו ללוה והוא ג"ש מופנה
משני לדידים והיינו דקאמר בסמוך
מה ליה לא חלקת בו' דהכל
כתב זכא ופי' קאמר נשך זכא
מנין ת"ל נשך אולם לאו מנשך מפיך
אלא מאוכל גרידא דקאי אלף תשיך
וה"ק ת"ל נשך אולם זכא ונשך
מפיך ליה במלוה וא"ת כיון דכתיב
כל דבר אפילו נשך עינים ואצנים
א"כ כסף אולם למה לי וא"ל למדרש
כלל ופרט וכלל לא תשיך כלל כסף
אולם פרט כל דבר חזר וכלל מה
הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו
ממנו כו' יצאו קרקעות שאין מטלטלין
ויצא פחות מש"פ שאינו ממון וכן
משמע פרק נערה (כתובות דף מו. ו) וס'
ד"ה אחיה) דקתני רבי יהודה אומר
אינו חייב עד ששכרו דלמאי
(י' שומא שומא) צעי ר' ירמיה שכרם
בקרקע מהו או צפחות מש"פ מהו
ואי שייך רבית בקרקע או צפחות
מש"פ מאי צעי אלף ודאי פטור
ובעי כיון דגמר מרבית מה להלן
פטור אף כן פטור א"כ לא והדאמר
בערכין (דף נא. ו) וס' גבי צמי ערי
חומה רבית מגורה היא והמורה
המירה התם הלוה מעות על הקרקע
אכל קרקע קרקע אפשר דשרי
מן המורה:

קרי ביה כספך לא תתן בנשך
ובמרבית. וה"ב כספך דע"ז

(דף כ. ו) וס' ד"ה אחד) ופרק כל שעה
(פסחים דף כא: ו) וס' ד"ה ליתב) ופרק
כל הבשר (מילין דף קד: ו) וס' ד"ה או
לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או
מכור לנכרי ודריש לגר תתננה ומכור
תתננה ומכור לנכרי ואפילו מאן
דפליג היינו משום דכתיב או לחלק
וא"ת כפ"ק דקדושין (דף לב: ו) וס'
לא צעו רבנן למדרש כר' יוסי הגלילי
מפני שביה תקום והדרת תקום
והדרת פני זקן וי"ל משום דלא תן מפני
מיושז אוהדרת ולא תקום אפני זקן
והא דאמר התם ורבנן אי כתיב
מפני שביה תקום והדרת תקום
והדרת פני זקן כדקאמרת היינו משום

רבית כספך מנין שעובר אף בלאו שני של רבית: ס"ל זכא
נשך כסף. אם אינו עניו לגופו לחייבו על לאו של נשך שהרי כבר
נאמר בראש המקרא לא תשיך וצופו נאמר כל דבר אשר ישר
תנהו עניו לרבית כסף והשתא דשמעין מלא תשיך זין כסף וזין

אם אינו עניו נשך כסף שהרי כבר נאמר
לא תשיך לאחיך תנהו עניו לרבית כסף
א"י לי אלא בלוה במלוה מנין נאמר נשך
בלוה ונאמר נשך במלוה מה נשך האמור
בלוה לא חלקת בו בין בכסף בין באוכל
בין בנשך בין ברבית אף נשך האמור
במלוה לא תחלוק בו בין בכסף בין באוכל
בין בנשך בין ברבית מנין לרבית כל דבר
ת"ל ונשך כל דבר אשר ישר רבינא אמר
לא נשך באוכל ולא רבית בכסף צריכי קרא
דאי כתיב את כספך לא תתן לו בנשך
ואכלך (ב) במרבית כדקאמרת השתא דכתיב
את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא
תתן אכלך קרי ביה הכי את כספך לא תתן
לו בנשך ובמרבית ובנשך ובמרבית לא תתן
אכלך (ב) והא תנא נאמר נאמר קאמר הכי
קאמר אילו לא נאמר קרא הייתי אומר גזירה
שוה עכשיו שנאמר קרא ג"ש לא צריך
אלא גזירה שוה למה לי לנשך כל דבר אשר
ישך דלא כתב במלוה אמר רבא למה לי
דכתב רחמנא לאו ברבית לאו בגזל לאו
באונאה צריכי דאי כתב רחמנא לאו ברבית
משום הידושה הוא דאפילו בלוה אסרה
רחמנא ואי כתב רחמנא לאו בגזל משום
דבעל כרחיה אבל אונאה אימא לא ואי
כתב רחמנא לאו באונאה משום דלא ידע
דמחיל חדא מחדא לא אחיא תיתי חדא
מתרתי הי תיתי לא לכתוב רחמנא לאו
ברבית ותיתי מהנדך מה להנדך שכן שלא
מדעת תאמר ברבית דמדעתיה לא לכתוב
רחמנא לאו באונאה ותיתי מהנדך מה להנדך
שכן אין דרך מקח וממכר בכך אלא לא
לכתוב רחמנא לאו בגזל ותיתי מהנדך
דמאי פרכת מה לרבית שכן חידוש אונאה
תוכיח מה לאונאה שכן לא ראי לא ראי
זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שכן גזולו אף אני
אביא גזל אמרי הכי נמי אלא לאו בגזל למה לי לכתוב שכר שכיר כובש
שכר שכיר בהדיא כתיב ביה לא תעשוק שכיר עני ואביון בלעבור עליו בשני
לאוין ולוקמה ברבית ואונאה ולעבור עליו בשני לאוין דבר הלמד מעניינו
ולא מחסר ליה:

ובענינא

דלא על כרחיך אמרת הכי והא דאמר בפרק הוליאו לו (יומא דף נב. ו) וס' ד"ה שאת) ה' מקראות אין להם הכרע שאת ארור ממך
משוקדים וקס ולא אמר דקאי אלעיל ואלרע היינו משום דהכא כיון דקאי על כרחיך נשך אכספך אמרת ה"ה ארביית וכיון דקאי רבית
אלאכל כנו כן נשך קאי אלוכל וכן תתננה כן אכל הנך חמש דלמא לא קיימי אלף אלעיל לבד או אלרע וא"ת התניא פרק שני דזבחים
(דף נד.) ולקח הכהן מן הדם בצלצבו ונתן קבל או זרק בשמאל פסול ור"ש סבר קבל בשמאל כשר ואמר אביי טעם דר"ש דקבר
דקרא דצלצבו דמשמע ימין לא קאי אלף אונתן דלאחריו ולא אולקח דלפניו ולתנא קמא קאי אתרווייהו והשתא מאי שנא מהנדך ה' דאין
להם הכרע וי"ל דהתם פשטיה דקרא משמע דקאי אולקח מ"מ סבר תנא קמא דקאי נמי אונתן דכתיב קרא אחרינא ולקח מדם
הפר ונתן על קרנות המזבח בצלצבו דהתם קאי בצלצבו אנתניה וילמד סתום מן המפורש והיינו נמי טעמא דר"ש:

גזירה שוה לא צריך. וא"ת קרא למה לי וי"ל דאין שום אריכות לשון בצפוק אלף סמך נשך ומרבית זה לזה: **אמרי** הכי נמי.
וא"ת והא אין מזהירין מן הדין וי"ל דגזל לאו היתק לעשה הוא כדאמרין פרק שילוח הקן (מילין קמא.) ומטעם דאין מזהירין
מן הדין הוה מני למימר לעיל דלא ילפי מהדדי אלף דעדיפא קאמר דאפילו מדינא לא אחי: **אלא** דנז"ל א"ה ל"ב שבר
שכיר. וא"ת ולוקמיה בגזל גופיה ובגזל עבדים דלא אחי מרבית ואונאה דאין אונאה לעבדים כדקאמר לעיל (דף נז.) דהא קרקע אינה
נגזלת אינו מן המקרא אלא משום דאי אפשר לזוה ממקומה אכל עבדי דניידי אע"ג דהוקשו לקרקעות יעבור בלא תגזלו:

לעבור ע"ז בשני לאוין. וא"ת ולוקמיה בגזל גופיה ולעבור עליו בשני לאוין וי"ל משום דלא לקי אלף דגזל משום דניתק לעשה
אכל כי מוקמין אכזב שכר שפיר זכא אינו עניו עניו לקי שפיר וא"ת לקמן בהמקבל (דף קא:) אמרינן דגזל הכעני מותר
ודריש רעך ולא כעני וצריכי דאי כתב גזל דלא טרח פירוש דשמא נפלו צירופה או מציאה או מתנה אכל שכר שפיר דטרח כעני נמי
אסור והשתא הא מוקמין הכא האי לא תעשוק את רעך ולא תגזול כולה קרא צעשוק שכר שפיר וי"ל דדריש מדקמין רעך ללא
תגזול ואפקה בלשון גזילה למימר דגזל הכעני שרי וא"ת והיינו ס"ד למימר דגזל הכעני אסור דאיצטריך קרא למעוטי הלא בישראל
גופיה לא ידענא גזל אלף מרבית ואונאה ורבית שרי בכעני דכתיב לנכרי תשיך ואונאה נמי דכתיב עמיתך ודרשינן לעיל (דף
נז.) עם שאתך תצורה (וצמנות) וי"ל דהוה אסרינן גזל הכעני מואכלת את כל העמים דדרשינן מהתם בהגזל דבתרא (ב"ק דף
קכג.) שגזל הכעני אסור דהוקא בזמן שהם מפורים צידך שרי קרא:

א) (פסחדין מג.)
ב) (דונמנו שם וצריה
לג.) א) וע"כ שייך לך
ס.) ד) שמה שמה פ"ג
ה) ונע"ע חו"ס יומא נב:
ו) ד"ה שאת) א) י"ל דהא
דקרקע בלית' מהר"ס
ועין רש"ל ועין בספר כ"י
ז) ועי' חו"ס סוטה ל: ד"ה
ח) (פתחו חו"ס)
ט) ואלף ואלף חתמו שם
י) חו"ס ועין רש"ל וכן דק
יא) המהש"א חו"ס פסחים
לב: ד"ה אילא ועין זה
למ' בחו"ס סוטה לג. ד"ה
וענת ופוחים ה. ד"ה סא
וע"כ ו' ד"ה מה עז שם
מא. ד"ה אחי עז שם עט.
ב) ד"ה אמרו וס' קטו: ס"ה
איתא וצ"ב מ"ב: ד"ה
שופ' וס' פא. ד"ה ממאי
ובמנחות ט: ד"ה אין וס'
ח: ס"ה מאי וס' א: ד"ה
מה וס' סב. ד"ה ממילואי
וע"כ: ד"ה ידו וצמנות
יב. ד"ה מה וס' ט: ד"ה
מלאך:]

הגהות הב"ח
(א) נ"ב ואלך לא תתן
ברבית כדקאמרת:

גליון הש"ס
חו"ס ד"ה גזירה וכו'
וא"ת קרא למה לי. עין
נדרים ד' ג ע"א ברין ד"ה
לגזר נדר ונע"ע מ"מ
פ"ד מהל' מלוה וזה ה"ה
ד"ה גרסינן בפ"ק:]

הגהות הגר"א
[א] חו"ס ד"ה אס. וי"ל
למדרש כו'. י"ב והש"א
חולק: